

Jag – en misantrop?

Så här definierar Wikipedia begreppet *misantrop*:

Misantropi innebär att man känner ett hat eller starkt ogillande mot det mänskliga släktet, eller har en disposition som innebär ett ogillande eller en brist på tillit till andra människor. Ordet kan härledas från det grekiska prefixet miso- (som betyder hata, förakta) och anthropos (som betyder människa). Hatet är inte mot individuella människor, utan snarare mot de drag som delas av hela mänskligheten oavsett vilken tid man lever i.

Misantropi betyder inte nödvändigtvis att man är inhuman, [antisocial](#) eller [sociopatisk](#) mot mänskligheten.

Stämmer detta in på mig? Ja, delvis, måste jag tillstå. Men är jag verkligen en typisk misantrop...? Nej, jag tror inte det. Men jag skriver den här texten för att bli lite säkrare på min sak. Vad har jag egentligen för människosyn?, det är frågan.

Jag valde humanistisk linje på gymnasiet en gång i tiden. Och större delen av mitt liv har jag varit stolt över att beteckna mig som *humanist*. Jag har tänkt humanist i betydelsen *mänsklig*, *human*, ord som är väldigt positivt laddade i mina öron. En humanist sätter människan i centrum, har jag tänkt; inte tekniken eller politiken, inte ekonomin. En humanist måste självklart opponera mot den världsledande principen om ständigt ökande ekonomisk tillväxt som det enda viktiga och saliggörande.

Men med åren har denna ideologiska grund modifierats avsevärt, ja, kanske kan man säga att den helt förändrats. Min store husgud Yuval Noah Harari (författare till *Sapiens: en kort historik över mänskligheten*, 2015), bl.a.) har en vidare definition av humanism; han inkluderar rörelser som nazism och kommunism i begreppet, därför att dessa ideologier verkligen sätter människan i centrum. Nazism: Vissa - arier - skall leva och härska, andra - judar - skall utrotas. Kommunism: Kollektiv jämlikhet för människan, inte mycket tal om andra levande varelser.

Harari holds that what he calls 'humanism' has been responsible for many of humanity's greatest catastrophes over the past hundred years: totalitarian regimes (Nazism and communism), the Second World War, and the destruction of the environment. (Humanists UK)

Hararis vida definition av begreppet humanism är naturligtvis förvirrande, inte den traditionella. Att vara mänsklig och human behöver inte nödvändigtvis vara synonymt med något gott, utan kan lika väl kan innebära något väldigt ont. Människan är inte god, inte heller ond. Hon är en komplicerad varelse som inkluderar det bästa lika väl som det sämsta.

Det är fullständigt naturligt, evolutionärt sett, att man som människa har en antropocentrisk världsbild. Vi ser världen ur vår egen, artegoistiska synvinkel. Alla arter strävar efter att förmera sig, om nödvändigt utan minsta tvekan på bekostnad av andra levande varelser. Men en sådan inställning är också inbilsk och inskränkt, menar jag. Tänker man så har man inte insett att allt levande på jorden hänger ihop. Vi är förenade med allt levande

(växter och djur) i ett enda sammanhängande ekologiskt system i biosfären; ett system som förfinats under årmiljoner enligt principen ”det som behövs kommer att uppstå, det som fungerar kommer att bestå”. Allt levande lever i biosfären.

En evolutionär grundprincip är Darwins tes om ”the survival of the fittest”, dvs. inte *den starkastes* överlevnad, utan *den bäst anpassades* överlevnad. Att vara bäst anpassad kan innebära att man framgångsrikt konkurrerar ut andra individer eller arter, men kan lika väl betyda att man är suverän på att *samarbeta* med andra. Homo sapiens är väldigt bra på att kriga och slå ihjäl varandra, men faktiskt ännu bättre på att samarbeta. Vi bygger enormt komplicerade samhällen som är helt beroende av samarbete. Vi har skapat det mest avancerade system för kommunikation som världen har skådat: vårt verbala språk, nämligen. Det är samarbete snarare än konkurrens som gjort oss så extremt framgångsrika på Jorden. (Det har vi gemensamt med t.ex. termiterna.)

Men det är i huvudsak *samarbete inom arten* vi ägnar oss åt. Vi samarbetar med och utnyttjar några få djurarter, vilka vi domesticerat och utnyttjar som födoresurs. Men vårt förhållande till vilda djur och växter präglas av konkurrens. Vi utrotar andra arter, ofta bara genom vårt stora antal och därav följande krav på resurser och utrymme. Vi har hittills inte förstått att biosfären, där vi alla lever, är beroende av stor biologisk mångfald för att fungera bra.

Det globala ekologiska systemet drabbas av katastrofer då och då. Inte så ofta, men fem massutrotningar av arter har hittills skett, såvitt vi känner till. Och vi befinner oss nu mitt i den pågående sjätte. Orsakerna har varierat: klimatförändringar, naturkatastrofer, asteroidnedslag. Den sjätte nu pågående katastrofen är orsakad av att en specifik art, homo sapiens, blivit så framgångsrik, förmerat sig till den grad, att hon tränger ut miljontals andra arter, och därmed hotar det ekologiska systemet och sin egen existens. Det är inget konstigt eller märkligt i detta. Vilken art som helst som växer alltför snabbt och mycket i antal, som dominerar och tränger ut andra arter, som skapar en sårbar monokultur, kommer förr eller senare drabbas av bakslag; kanske inte utrotas, men minska rejält i antal.

Detta läge befinner sig mänskligheten i idag. Det som är nytt och unikt, jämfört med de övriga fem massutrotningsperioderna, är att vi är så många, så ”framgångsrika” globalt sett, att vi hotar förändra förutsättningarna för biosfären i sin helhet. Vi har gått in i den geologiska perioden antropocen.

Det är följaktligen inskränkt och inbilskt att enbart sätta människan i centrum. Det är således inskränkt och inbilskt att oreflekterat kalla sig humanist, och tro sig stå för något enbart gott.

Jag är misantrop i den meningen att jag ogillar mycket av det som människorna som art håller på med: försura, fiska ut och fylla haven med plast; industrialisera och effektivisera jordbruket i monokulturalistiskt nit, med hjälp av konstgödsel och bekämpningsmedel och därmed utarma jordarna och massdöda insekterna; hänsynslöst skövla skogarna, som i exempelvis Brasilien och Sverige; ohämmat utnyttja fossila bränslen trots att vi i minst 50 år känt till att detta leder till total klimatkris, uppvärmning och instabilitet.

Vårt beteende hänger samman med världens övergripande kapitalistiska grundpelarmotto: att tjäna så mycket pengar på så kort tid som möjligt, investera dessa pengar så att vinsten kan öka ännu mer och ännu snabbare. Detta leder till en ekonomism och en konsumism som inte bara är förödande för planeten utan också förslavar och förytligar vår s.k. själ.

Mycken mänsklig aktivitet kan jag omöjligen förlika mig med således. Men jag ser egentligen ingen ondska i det vi sysslar med; det finns ingen grund för skuld och skam. Vi gör det varje art skulle göra. Möjligen innebär det något nytt att vi har en så stor och avancerad hjärna att vi är *medvetna* om alltihop. Vi vet om att det går åt helvete och varför det går åt helvete – men saknar förmåga att göra något åt saken. Är jag då ändå en misantrop om jag tror att det förhåller sig så?

Dessutom ogillar jag till och med många människor – men förstås inte alla, långt därifrån. Jag är mycket förtjust i en del kvinnikor och människor jag känner, älskar dem rentav. Knappast ett tecken på misantropi, eller?

Nej, jag är varken någon renodlad misantrop eller filantrop (människovän). Jag söker ett ord för något mitt emellan: människo-neutral, eller liknande. Strävar efter att vara så objektiv som möjligt i förhållande till människosläktet... är jag någon sorts *antropobjektiker*, *antroposkeptiker* möjligen?

Men vi borde försöka ersätta vår antropocentriska världsbild med en *biocentrisk*; allt liv i centrum. Detta skulle på sikt gynna även homo sapiens, det är jag övertygad om. Men innan så sker (om det överhuvudtaget sker) kommer förmodligen hundratals miljoner människor att dö, fruktar jag. Detta gäller antingen vi försöker "ställa om" snabbt till en mer hållbar världsordning (otroligt) eller om vi fortsätter som nu och kör allt i botten (troligt). Vi är alltför många (8 miljarder nu, prognosticerat 10-11 miljarder om 50 år) för att passa in i ett hållbart fungerande globalt ekologiskt system. Att vi kunnat bli så många beror på ett kortsiktigt supereffektivt men på lång sikt helt ohållbart utnyttjande av jordens resurser.

Hör hör, den världsvise *ekologantropen* J.T. Larsson har talat (obs! ej misantrop)...